

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

σε συνεργασία με το

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

“Τάσεις, διακηρύξεις και ψηφίσματα για την ένταξη, στο εκπαιδευτικό σύστημα, μαθητών με ακουστική αναπηρία στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη.”

Μαρία - Δήμητρα Παπάκη, Α.Μ. 574

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπων Καθηγητής:	ΔΡ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΥΚΕΡΗΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"
2 ^ο Μέλος:	ΔΡ. ΖΩΗ ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΑΚΗ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"
3 ^ο Μέλος	ΔΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΛΙΤΣΑΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ. - Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

Κομοτηνή 2025

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά την ένταξη μαθητών με ακουστική αναπηρία στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας και της Ευρώπης, εστιάζοντας στις εξελίξεις του νομοθετικού πλαισίου, στα εφαρμοζόμενα παιδαγωγικά μοντέλα και στους κρίσιμους παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία της ενταξιακής διαδικασίας. Η μελέτη βασίζεται σε συστηματική ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, συμπεριλαμβάνοντας διεθνείς συμβάσεις, πολιτικές διακηρύξεις, εθνικούς νόμους και πρόσφατες ερευνητικές δημοσιεύσεις.

Το θεωρητικό πλαίσιο αναπτύσσεται με βάση τις αρχές της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και της ισότητας στην πρόσβαση, με ιδιαίτερη αναφορά σε μοντέλα όπως η συνεκπαίδευση, το μοντέλο της ειδικής τάξης, η δίγλωσση-διπολιτισμική προσέγγιση και η ολική επικοινωνία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε βασικά θεσμικά κείμενα όπως η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD), η Διακήρυξη της Σαλαμάνκα (1994), το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση και την Αναπηρία, καθώς και οι ελληνικοί Νόμοι 3699/2008 και 4823/2021.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν ως καθοριστικούς παράγοντες επιτυχίας την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, τη συμμετοχή της οικογένειας, την προσβασιμότητα μέσω της τεχνολογίας (π.χ. συστήματα FM, διαδραστικοί πίνακες, εφαρμογές Τεχνητής Νοημοσύνης), καθώς και την ενίσχυση της γλωσσικής επάρκειας. Την ίδια στιγμή, επισημαίνονται διαχρονικές προκλήσεις, όπως η ασυνέπεια στην εφαρμογή πολιτικών, η έλλειψη θεσμικής υποστήριξης και η αδυναμία σύνδεσης σχολείου-οικογένειας.

Η εργασία προτείνει την ενίσχυση των θεσμικών μηχανισμών ένταξης, τη συστηματική επιμόρφωση του προσωπικού και την καλλιέργεια ενταξιακής κουλτούρας. Τονίζεται η σημασία της ενδυνάμωσης της φωνής των ίδιων των μαθητών και των οικογενειών τους ως φορέων αλλαγής στο σχολικό περιβάλλον. Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα, εστιάζοντας στην εμπειρία των μαθητών, στην αξιολόγηση των πολιτικών ένταξης και στον ρόλο των πολιτισμικά ευαίσθητων παρεμβάσεων.

Λέξεις-κλειδιά:

ένταξη, ακουστική αναπηρία, κωφοί μαθητές, δίγλωσση εκπαίδευση, συμπεριληπτική αγωγή, υποστηρικτική τεχνολογία, Ελλάδα, ευρωπαϊκή πολιτική, παράγοντες επιτυχίας

5. Βιβλιογραφία

- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? *Journal of Educational Change*, 6(2), 109–124. <https://doi.org/10.1007/s10833-005-1298-4>
- Antia, S. D., Stinson, M. S., & Gaustad, M. G. (2002). Developing Membership in the Education of Deaf and Hard-of-Hearing Students in Inclusive Settings. *Journal of deaf studies and deaf education*, 7(3), 214–229. <https://doi.org/10.1093/deafed/7.3.214>
- Archbold, Sue & Mayer, Connie. (2012). Deaf Education: The Impact of Cochlear Implantation?. *Deafness & Education International*. 14. 2-15. 10.1179/1557069X12Y.0000000003.
- Avramidis, Elias & Toulia, Anastasia & Tsihouridis, Charilaos & Strogilos, Vasilis. (2019). Teachers' attitudes towards inclusion and their self-efficacy for inclusive practices as predictors of willingness to implement peer tutoring. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 19.10.1111/1471-3802.12477.
- Bat-Chava, Y., Martin, D., & Kosciw, J. G. (2005). Barriers to services for deaf and hard of hearing people with mental health conditions. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10(2), 167–182. <https://doi.org/10.1093/deafed/eni016>
- Batten, G., Oakes, P. M., & Alexander, T. (2014). Factors associated with social interactions between deaf children and their hearing peers: a systematic literature review. *Journal of deaf studies and deaf education*, 19(3), 285–302. <https://doi.org/10.1093/deafed/ent052>
- Bodner-Johnson, B., & Sass-Lehrer, M. (2003). The young deaf or hard of hearing child: A family-centered approach to early education. *Paul H. Brookes Publishing Co.*
- Booth, T., & Ainscow, M. (2002). The Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools. *Centre for Studies on Inclusive Education*.
- Bouton, D. (2019). L'éducation des sourds en France : un état des lieux. *Presses Universitaires de France*.
- Braun, D. C., Gormally, C., & Clark, M. D. (2017). The Deaf Mentoring Survey: A Community Cultural Wealth Framework for Measuring Mentoring Effectiveness with Underrepresented Students. *CBE—Life Sciences Education*, 16(1), ar10. DOI: 10.1187/cbe.15-07-0155
- Clark, J. G. (2019). Hearing care for children: A guide to amplification and auditory support. *Plural Publishing*.
- Cole, E., & Flexer, C. (2019). Children with hearing loss: Developing listening and talking. *Plural Publishing*.

- Council of the European Union. (2017). *Council Resolution on a Renewed European Agenda for Inclusive Education*.
- Cummins, J. (2000). Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire. *Multilingual Matters*.
- D'Alessio, S. (2011). *Inclusive Education in Italy: A Critical Analysis of the Policy of Integrazione Scolastica*. Springer.
- Department for Education & Department of Health. (2015). Special educational needs and disability code of practice: 0 to 25 years (Updated version, January 2015). *HM Government*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/398815/SEND_Code_of_Practice_January_2015.pdf
- Domagała-Zyśk, E. (2019). Teaching deaf and hard of hearing students English as a foreign language in inclusive and integrated primary schools in Poland.
- Dostal, Hannah. (2014). Developing Language and Writing Skills of Deaf and Hard of Hearing Students: A Simultaneous Approach. *Literacy Research and Instruction*. 53. 245-268. 10.1080/19388071.2014.907382.
- Estabrooks, W., MacIver-Lux, K., & Rhoades, E. A. (2020). *Auditory-verbal therapy for young children with hearing loss and their families*. Plural Publishing.
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2017). Inclusive education for learners with disabilities. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education*. <https://www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-education-learners-disabilities>
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2018). Evidence of the link between inclusive education and social inclusion: Literature review. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education*. <https://www.european-agency.org/resources/publications/evidence-literature-review>
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2020a). Inclusive education and policy guidance in Europe. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education*. <https://www.european-agency.org/resources/publications/policy-guidance-europe>
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2020b). Inclusive education for learners with disabilities in Europe. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education*. <https://www.european-agency.org/resources/publications/inclusive-education-learners-disabilities-europe>
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2020). Inclusive education in action: Project synthesis report. *European Agency for Special Needs and Inclusive Education*. <https://www.european-agency.org/projects/iea>

- European Commission. (2010). European Disability Strategy 2010–2020: A renewed commitment to a barrier-free Europe. *Publications Office of the European Union*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:EN:PDF>
- European Commission. (2021). Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030. *Publications Office of the European Union*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>
- European Parliament. (2015). European Parliament resolution of 20 May 2015 on the list of issues adopted by the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities. *European Parliament*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0218_EN.html
- European Union. (2000). Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal of the European Communities* (C 364/1). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Evans, J., & Lunt, I. (2002). Inclusive education: are there limits? *European Journal of Special Needs Education*, 17(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/08856250110098980>
- Flexer, C. (2018). Start with the brain connect the dots.
- Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? *European Journal of Special Needs Education*. 29. [10.1080/08856257.2014.933551](https://doi.org/10.1080/08856257.2014.933551).
- Friend, M., & Cook, L. (2016). *Interactions: Collaboration Skills for School Professionals*. Pearson Education.
- Friend, M., Reising, M., & Cook, L. (2010). Co-teaching: An overview of the past, a glimpse at the present, and considerations for the future. *Preventing School Failure*, 55(1), 6-10.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
- Gifford, R. H. (2020). Cochlear implants: Audiological management and considerations. *Thieme Medical*.
- Gregory, S., Bishop, J., & Sheldon, L. (1995). Deaf young people and their families: Developing understanding. *Cambridge University Press*.
- Halinen, I. (2017). The new educational curriculum in Finland. *Forum for International Research in Education*, 4(1), 6-21.
- Hall, T., Strangman, N., & Meyer, A. (2003). Differentiated instruction and implications for UDL implementation. *National Center on Accessing the General Curriculum*.
- Haualand, H., & Allen, C. (2019). Deaf Education in Scandinavia: A Comparative Perspective. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 21(1), 67-83.
- Haug, P. (2017). Understanding inclusive education: ideals and reality. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 19(3), 206-217. <https://doi.org/10.1080/15017419.2016.1224778>

- Hermans, D., Knoors, H., Ormel, E., & Verhoeven, L. (2008). The relationship between the reading and signing skills of deaf children in bilingual education programs. *Journal of deaf studies and deaf education*, 13(4), 518–530. <https://doi.org/10.1093/deafed/enn009>.
- Hyde, M., Nikolarazi, M., & Powell, D. (2011). Critical factors toward the inclusion of deaf and hard-of-hearing students in higher education. In M. Marschark & P. E. Spencer (Eds.), *The Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education: Vol. 2* (pp. 441–456). *Oxford University Press*.
- Humphries, T & Macdougall, F. (2000). "Chaining" and other links: Making connections between American Sign Language and English in Two Types of School Settings. *Visual Anthropology Review*. 15. 84-94. 10.1525/var.2000.15.2.84.
- lanes, D., Demo, H. & Dell'Anna, (2020).S. Inclusive education in Italy: Historical steps, positive developments, and challenges. *Prospects* 49, 249–263 . <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09509-7>
- Johnson, R. E., Liddell, S. K., & Erting, C. J. (1989). Unlocking the curriculum: Principles for achieving access in deaf education. *Gallaudet Research Institute*.
- Karampidis, K., Trigoni, A., & Kourbetis, V. (2021). Communication challenges in inclusive education. *Uni-Siegen*.
- Karipi, S. (2021). *Νοηματική Γλώσσα και Δίγλωσση Εκπαίδευση (Sign Language and Bilingual Education)*. *Learn INN EKPA*.
- Keles, S., ten Braak, D., & Munthe, E. (2022). Inclusion of students with special education needs in Nordic countries: a systematic scoping review. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 68(3), 431–446. <https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2148277>
- Knoors, H., & Marschark, M. (2015). *Educating Deaf Learners: Creating a Global Evidence Base*. *Oxford University Press*.
- Kompara, M., Hölbl, M., & Welzer, T. (2021). Communication Challenges in Inclusive Education Faced by Deaf and Non-deaf People.
- Krausneker, V., Becker, C., Audeoud, M., & Tarcsiová, D. (2020). Bilingual school education with spoken and signed languages in Europe. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25(5), 1794–1810. <https://doi.org/10.1080/13670050.2020.1799325>
- Kristoffersen, K. (2020). Sign language education in Denmark. *Nordic Deaf Studies*.
- Kuusisto, E., & Malinen, O. P. (2019). *Inclusive education in Finland: Policy and practice*. *Journal of Special Needs Education*, 24(1), 45-58.
- Leigh, I. W., & Andrews, J. F. (2017). Deaf people and society: Psychological, sociological, and educational perspectives. *Plural Publishing*.
- Luckner, J. L., & Urbach, J. (2012). Reading fluency and students who are deaf or hard of hearing: Synthesis of the research. *Communication Disorders Quarterly*, 33(4), 230–241. <https://doi.org/10.1177/1525740111412581>

- Mahshie, S. N. (1995). *Educating Deaf Children Bilingually*. Gallaudet University Press.
- Mantzikos, C., & Lappa, C. (2023). Feasibility of Inclusive Education in Greece: Current Challenges, Difficulties, and Opportunities. *Medical Research Archives*, 11(2). doi:10.18103/mra.v11i2.3561
- Mantzikos, C. & Lappa, C. (2020). Difficulties and barriers in the education of deaf and hard of hearing individuals in the era of COVID-19: The case of Greece-A viewpoint article. *European Journal of Special Education Research*. 6. 75-95. 10.46827/ejse.v6i3.3357.
- Marschark, M., & Hauser, P. C. (2012). *How Deaf Children Learn: What Parents and Teachers Need to Know*. Oxford University Press.
- Marschark, M., & Spencer, P. E. (2011). *The Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education*. Oxford University Press.
- Marschark, M., & Spencer, P. E. (2016). *The Oxford handbook of deaf studies in language*. Oxford University Press.
- Mayer, C. & Akamatsu, C. (2012). Bilingualism and Literacy. *The Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education: Second Edition*. 1. 10.1093/oxfordhb/9780199750986.013.0011.
- Mayer, C., & Leigh, G. (2010). The changing context for sign bilingual education programs: Issues in language and the development of literacy. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 13(2), 175–186. <https://doi.org/10.1080/13670050903474085>
- Meijer, C. J. (2003). *Inclusive education and effective classroom practices*. European Agency for *Special Needs and Inclusive Education*.
- Ministère de l'Éducation Nationale. (2021). Loi n°2005-102 pour l'Égalité des Droits et des Chances.
- Moore, D. F. (2001). *Educating the Deaf: Psychology, Principles, and Practices*. Houghton Mifflin.
- Murawski, W. & Swanson, H. (2001). A Meta-Analysis of Co-Teaching Research. *Remedial and Special Education - REM SPEC EDUC*. 22. 258-267. 10.1177/074193250102200501.
- NDCS (2021). *Education for Deaf Children in the UK: Current Trends and Challenges*. National Deaf Children's Society.
- Nicholas, J. G., & Geers, A. E. (2018). Sensitivity of expressive linguistic domains to surgery age and audibility of speech in preschoolers with cochlear implants. *Cochlear implants international*, 19(1), 26–37. <https://doi.org/10.1080/14670100.2017.1380114>
- Nilholm, C., & Göransson, K. (2017). What is Meant by Inclusion? An Analysis of European and North American Perspectives. *European Journal of Special Needs Education*, 32(3), 437-451. 10.1080/08856257.2017.1295638.

- Nilholm, C., & Göransson, K. (2017). Inclusive education in Sweden: A policy perspective. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61(1), 85-100.
- Padden, C., & Humphries, T. (1988). *Deaf in America: Voices from a Culture*. Harvard University Press.
- Pappas, M. A., Papoutsis, C., & Drigas, A. S. (2018). Policies, Practices, and Attitudes toward Inclusive Education: The Case of Greece. *Social Sciences*, 7(6), 90. <https://doi.org/10.3390/socsci7060090>
- Paul, P. V., & Whitelaw, G. (2018). *Hearing and deafness: An introduction for health and education professionals*. Jones, & Bartlett Learning.
- Pfahl, L., & Powell, J. (2021). *Inclusion and Special Education in Germany: Policies and Practices*. Springer.
- Powell, J. J. W. (2016). Barriers to Inclusion: Special Education in the United States and Germany. 10.4324/9781315635880.
- Pugach, M. C., & Winn, J. A. (2011). Research on co-teaching and team teaching. *Teacher Education and Special Education*, 34(2), 147-161.
- Pérez-Jorge, D., & Rodríguez-Jiménez, M.C. (2021). Perception and attitude of teachers towards the inclusion of students with hearing disabilities. *Education Sciences*, 11(4), 187. 10.3390/educsci11040187.
- Rohatyn-Martin, N. (2017). Inclusion in mainstream classrooms: Experiences of students who are Deaf or hard of hearing (D/HH). *University of Alberta Institutional Repository*. <https://doi.org/10.7939/R3J09WJ3M>
- Richardson, J. & Marschark, M. & Sarchet, T. & Sapere, P. (2010). Deaf and Hard-of-Hearing Students' Experiences in Mainstream and Separate Postsecondary Education. *Journal of deaf studies and deaf education*. 15. 358-82. 10.1093/deafed/enq030.
- Saini, M., Milakis, E., Loukisas, T., Argyrakou, C., Virvidaki, A. & Kosmatos, P. (2024). Exploring the role of ICTs and assistive technologies for deaf and hard-of-hearing students in Greek postsecondary education. *International Journal of Speech and Audiology*. 5. 49-56. 10.22271/27103846.2024.v5.i2a.62
- Salmi, H., & Laakso, M.-L. (2020). Communication and participation of deaf students in inclusive education in Finland: Policies and practices. *Finnish National Agency for Education*.
- Santangelo, T., & Tomlinson, C. A. (2012). Teacher educators' perceptions and use of differentiated instruction practices. *Teacher Education and Special Education*, 35(3), 226-240. 10.1080/01626620.2012.717032.

- Schwartz, S. (2007). *Communication options for children with hearing loss: A guide for parents*. Academic Press.
- Scruggs, T. & Mastropieri, M. & McDuffie, K. (2007). Co-Teaching in Inclusive Classrooms: A Metasynthesis of Qualitative Research. *Exceptional Children*, 73, 392-416. 10.1177/001440290707300401.
- Sibanda, P. (2015). Analysis of sign language proficiency among teachers of the deaf in primary schools in Bulawayo, Zimbabwe: Implications for learning and inclusion. *Scientific Journal of Pure and Applied Sciences*. 10.14196/sjpas.v4i9.1904.
- Silvestri, J. A., & Hartman, M. C. (2022). Inclusion and Deaf and Hard of Hearing Students: Finding Asylum in the LRE. *Education Sciences*, 12(11), 773. <https://doi.org/10.3390/educsci12110773>
- Skolverket. (2020). Utbildning för alla – en fråga om kvalitet [Education for all – A question of quality]. *Swedish National Agency for Education*. <https://www.skolverket.se>
- Smith, J. D. (2007). *Introduction to Special Education: Making a Difference*. Pearson.
- Sorkos, G., & Hajisoteriou, C. (2020). Sustainable intercultural and inclusive education: Teachers' efforts on promoting a combining paradigm. *Pedagogy, Culture, & Society*. 10.1080/14681366.2020.1765193.
- Sousa, D. A., & Tomlinson, C. A. (2011). *Differentiation and the Brain: How Neuroscience Supports the Learner-Friendly Classroom*. Solution Tree Press.
- Spencer, P. E., & Tomblin, J. B. (2021). *Advances in the Education of Deaf and Hard-of-Hearing Children*.
- Swanwick, R., & Marschark, M. (2010). Enhancing education for deaf children: Research into practice and outcomes. *Deafness, & Education International*, 12(4), 217–235. 10.1179/1557069X10Y.0000000002.
- Tilstone, C., & Rose, R. (2000). *Strategies to promote inclusive practice*. Routledge.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. ASCD.
- Tomlinson, C. A. (2005). Grading and differentiation: Paradox or good practice? *Theory Into Practice*, 44(3), 262-269.
- Tryfon, M., Anastasia, A., & Eleni, R. (2019). Parental perspectives on inclusive education for children with intellectual disabilities in Greece. *International journal of developmental disabilities*, 67(6), 420–428. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1675429>

- UNESCO. (1994). The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>
- UNESCO. (2009). Policy guidelines on inclusion in education. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849>
- United Nations. (1989). Convention on the Rights of the Child. *United Nations General Assembly*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). *United Nations General Assembly*. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>
- Waterhouse, L. (2006). Multiple Intelligences, the Mozart Effect, and Emotional Intelligence: A Critical Review. *Educational Psychologist*, 41(4), 207–225. https://doi.org/10.1207/s15326985ep4104_1.
- Yoshinaga-Itano, C. (2017). The importance of early identification and intervention for children with hearing loss. *International Journal of Audiology*, 56(S1), S63-S68. DOI: 10.4172/2472-1654.100119
- Young, A., Napier, J., & Oram, R. (2016). Translating research evidence into accessible resources for deaf people and practitioners: *The DECIBEL project*. *Deafness, & Education International*, 18(4), 182–200. [10.1080/13556509.2020.1734165](https://doi.org/10.1080/13556509.2020.1734165).
- Zaidman-Zait, A., Most, T., & Tarrasch, R. (2018). Mothers' and fathers' involvement in intervention programs for deaf and hard-of-hearing children. *Disability and Rehabilitation*, 40(4), 452–461.
- Ανδρικοπούλου, Ειρ. (2016). Ανάπτυξη Γραπτής Γλώσσας για Κωφούς και Βαρήκοους Μαθητές στη Δ.Ε., *Θέματα ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ*, τευχ.74, ΑΥΓ-ΟΚΤ 2016, σελ.3-14.
- Αθανασίου, Μ. (2018). Η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση μαθητών με ακουστική αναπηρία. *Περιοδικό Ειδικής Αγωγής*, 15(2), 45-56.
- Ελλάδα. (2008). Νόμος 3699/2008: Ειδική αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Α΄*, Αρ. Φύλλου 199, 2 Οκτωβρίου 2008.
- Ελλάδα. (2012). Νόμος 4074/2012: Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου αυτής. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012*. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anaphria/nomos-4074-2012-phek-88a-11-4-2012.html>

- Ελλάδα. (2021). Νόμος 4823/2021: Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις. *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Α΄, Αρ. Φύλλου 136, 3 Αυγούστου 2021.*
- Ζομπόλα, Α. (2009). Η εκπαίδευση των κωφών μαθητών: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές. *Εκδόσεις Πατάκη.*
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε., & Βλάχου-Μπαλαφούτη, Α. (Επιμ.). (2012). Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης. *Πεδίο.*
- Κουρμπέτης, Β. (2010). Η ανάπτυξη της προσωπικής εικόνας των κωφών παιδιών κωφών και ακουόντων γονέων. *Πρακτικά του 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ειδικής Αγωγής, σσ. 123-130.*
- Κρουσταλάκης, Γ. Σ. (2001). Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες στην οικογένεια και το σχολείο. *Εκδόσεις Γρηγόρη.*
- Νόμος 3699/2008, Ειδική αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας* (ΦΕΚ Α΄ 199/02.10.2008).
- Νόμος 4115/2013, Οργάνωση και λειτουργία Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και άλλες διατάξεις, *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας* (ΦΕΚ Α΄ 24/30.01.2013).
- Νόμος 4547/2018, Αναδιοργάνωση των υποστηρικτικών δομών της εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις, *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας* (ΦΕΚ Α΄ 102/12.06.2018).
- Νόμος 4823/2021, Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις, *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας* (ΦΕΚ Α΄ 136/03.08.2021).
<https://www.kodiko.gr/nomologia/document/713892>
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. (2022). Οδηγός για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση.
https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2022/EIDIKI_AGOGI_ODIGOS_2022.pdf